

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 9 februari 1938 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående dels rätt för fattigvårdssamhälle att av landsting erhålla gottgörelse för erlagd vårdavgift vid anstalt för psykopatiska och nervösa barn, dels ock fördelning mellan landsting och fattigvårdssamhälle av den till vissa fattiga sinnessjuka utgående folkpensionen.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen från första kammaren nr 108 av herr *Sandén* och herr *Torsten Ström* samt nr 109 av herr *David Pettersson* och herr *Tjällgren* ävensom från andra kammaren nr 290 av herr *Hage m. fl.*

I motionen I: 108 har hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta, att fattigvårdslagens 40 § 1 mom. andra stycket skall, med ikraftträdande den 1 januari 1939, erhålla följande ändrade lydelse:

Lag samma vare beträffande avgift för vård, som lämnats å anstalt för sinnessjuka, sinnesslöa eller fallandesjuka *eller för psykopatiska och nervösa barn* eller för blinda barn under skolåldern, vilken anstalt tillhör landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, eller å enskild anstalt för sinnesslöa eller fallandesjuka *eller för psykopatiska och nervösa barn* eller för blinda barn under skolåldern, vilken anstalt åtnjuter statsbidrag eller blivit av Konungen för ändamålet godkänd.

I motionen I: 109 har föreslagits, att riksdagen för sin del måtte besluta att till fattig patient, som vårdas å ett landstingshem för lättskötta sinnessjuka, eventuellt utgående folkpension skall delas lika mellan landstinget och vederbörande kommun.

Slutligen har i motionen II: 290 hemställts, att riksdagen för sin del måtte besluta att till fattig patient, som vårdas å ett landstingshem för lättskötta sinnessjuka, utgående folkpension — efter avdrag av det mindre belopp, som eventuellt må behållas för pensionärens eget bruk — skall delas lika mellan landstinget och vederbörande kommun.

Beträffande de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Frågan, i vad mån viss del av folkpension må undantagas åt pensions-tagare, som vårdas å ålderdomshem eller sjukhus, behandlas i utskottets denna dag avgivna utlåtande nr 7.

Jämlikt 40 § 1 mom. i *lagen den 14 juni 1918 om fattigvården* kunna fattigvårdssamhällena erhålla gottgörelse av vederbörande landsting för utgiven dagavgift och annan vårdkostnad för vård av understödstagare, då vården ombesörjes *dels* å statens anstalter för sinnessjuka, sinnesslöa eller fallandesjuka, *dels* å sådan anstalt för sinnessjuka, sinnesslöa eller fallandesjuka eller för blinda barn under skolåldern, som tillhör landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, *dels ock* å sådan enskild anstalt för sinnesslöa eller fallandesjuka eller för blinda barn under skolåldern, som åtnjuter statsbidrag eller blivit av Konungen för ändamålet godkänd. Dylik gottgörelse till fattigvårdssamhällena utgår däremot icke för sådana understödstagare, som vårdas å specialhem för psykopatiska och nervösa barn. I 41 § 1 mom. fattigvårdslagen givas vissa bestämmelser om vård av fattiga å anstalt för tuberkulösa eller för vanföra, vilken åtnjuter statsbidrag. Enligt 2 mom. av samma paragraf bör, därest genom landstings försorg upprättas anstalt för personer, som lida av annan kronisk eller obotlig sjukdom än i 1 mom. sägs, tillfälle till vård åt fattiga sjuka där beredas. Landstinget äger då fastställa en avgift för vården, ej överstigande halva skillnaden mellan vårdkostnaden och till vården utgående statsbidrag. Denna avgift skall jämte tillägg, motsvarande hälften av den vårdade jämlikt *lagen om allmän pensionsförsäkring* tillkommande pension eller understöd, av vederbörande fattigvårdssamhälle erläggas för å sådan anstalt intagen fattig. Vidare stadgas i fattigvårdslagens 51 §, att ersättning för lämnad vård utgår med det belopp, vartill kostnaden därför skäligen kan uppskattas. Har fattigvårdssamhälle ägt uppbära pension eller understöd, som tillkommit den vårdade, eller har statsbidrag åtnjutits för vården, skall vad fattigvårdssamhället sålunda ägt uppbära avräknas från kostnaden. Konungen eller den myndighet, som Konungen därtill förordnar, äger, om och i den utsträckning förhållandena det påkalla, samt för tid, som befinnes lämplig, efter vederbörandes hörande, fastställa det belopp, med vilket ersättning för vård å anstalt eller inrättning i olika fall skall utgå.

I 11 § andra stycket i *lagen den 28 juni 1935 om folkpensionering* föreskrives, att för tid, under vilken pensionstagare är intagen å fattigvårdssamhälle tillhörig anstalt eller mot avgift, som av fattigvårdssamhälle erlägges, åtnjuter vård eller försörjning å annan anstalt, fattigvårdssamhället äger uppbära honom tillkommande folkpension samt därav tillgodogöra sig i förra fallet kostnaderna för vården eller försörjningen och i senare fallet utgiven dagavgift och annan vårdkostnad. Detsamma gäller, då fattigvårdssamhälle haft kostnader för enskild vård av pensionstagare under vissa i *lagen* närmare angivna omständigheter. Storleken av det belopp, fattigvårdssamhälle äger tillgodogöra sig, skall bestämmas i enlighet med de i 51 § fattigvårdslagen angivna grunderna.

Utskottet kommer i det följande att behandla de föreliggande motionerna under särskilda avdelningar.

A. Frågan om rätt för fattigvårdssamhälle att av landsting erhålla gottgörelse för erlagd vårdavgift vid anstalt för psykopatiska och nervösa barn.

På därom gjorda framställningar beslöt 1937 års riksdag att för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag å 50 000 kronor till bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn, som drivas av barnavårdsförbund, förening eller stiftelse. De anstalter, som erhöilo statsbidrag, voro Mellansjö skolhem i Stockholms län, Skårsbo barnhem i Älvsborgs län och Råbyholmshemmet i Malmöhus län, vilka sammanlagt kunna mottaga omkring 75 elever per år. Enligt *kungörelsen den 4 juni 1937 (nr 303) angående statsbidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn* gäller, att bidrag till ifrågavarande anstalter skall utgå med ett belopp av 2 kronor för dag och vårdad elev, varvid dock bidraget maximerats till högst hälften av den verkliga kostnaden.

I *innevarande års statsverksproposition* (femte huvudtiteln, punkt 116) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1938/1939 till samma ändamål anvisa ett förslagsanslag av 70 000 kronor. Ökningen sammanhänger med att statsbidrag avsetts skola utgå även till ett av föreningen Myrorna i Göteborg drivet hem, inrymmande 29 elevplatser.

I förevarande sammanhang må även erinras om att 1932 års *seminarie-sakkunniga* den 28 april 1936 avgivit betänkande med utredning och förslag angående åtgärder för särskild undervisning och utbildning av psykiskt efterblivna i barn- och ungdomsåren (stat. off. utr. 1936: 31). I *innevarande års statsverksproposition* (åttonde huvudtiteln, punkt 133, sid. 358—359) har chefen för ecklesiastikdepartementet uttalat, att han vid en granskning av yttrandena över de sakkunnigas förslag fått den uppfattningen, att det vore nödvändigt att, innan man skrede till mera definitiva åtgärder på området, bereda säkrare utgångspunkter för ett övervägande av frågan än de, som nu förelåge, genom en uttömmande undersökning rörande antalet barn i vårt land, som vore i behov av specialundervisning av antydd art. Denna undersökning borde enligt departementschefen avse även de bildbara sinnesslöa barnen samt de andra kategorier svårfostrade barn, som i detta sammanhang kunde komma i fråga.

I ett den 11 november 1936 dagtecknat yttrande över gjorda framställningar till Kungl. Maj:t om statsbidrag till vissa av ovannämnda psykopathem har *inspektören för sinnesslövärdn* framhållit den här ovan i samband med redogörelsen för hithörande lagbestämmelser anmärkta olikheten i ersättningsrätt. Han har därvid understrukit, att det vore i hög grad önskvärt, att samma ordning som enligt 40 § 1 mom. fattigvårdslagen vore föreskriven för där avsedda fall komme att gälla även observations- och skolhemmen för psykopatiska och nervösa barn, då därigenom större garanti skulle vinnas för

att verkligen alla barn, som behövde intagas å dylika anstalter, bleve dit anmälda. Framförallt skulle det föreligga ej ringa risk för att psykopatiska barn, vilka ej vore så vanartade, att de borde intagas å skyddshem, dock hamnade å sådant, om en kommuns kostnad för ett där intaget barn, alltjämt — såsom nu är fallet — bleve mindre än kommunens kostnad för ett å psykopathem intaget barn. Otvivelaktigt syntes vara, att en utvidgning av bestämmelserna i fattigvårdslagens 40 § 1 mom. därhän, att de bleve tillämpliga även å observations- och skolhem för svåruppfosttrade barn, också vore ägnad att genom att öka antalet anmälningar till sådana hem stimulera till anordnande av tillräckligt antal platser inom denna vårdgren.

Statskontoret, medicinalstyrelsen samt inspektören för fattigvård och barnavård, som likaledes avgivit yttranden i ärendet, hava icke haft något att i sak erinra mot den föreslagna ändringen i fattigvårdslagen.

I en till socialdepartementet inkommen, den 8 oktober 1937 dagtecknad skrivelse har inspektören för sinnesslövrården med vidhållande av sitt tidigare förslag i ämnet anfört, att han vid inspektion av ett skolhem för imbecilla psykopatiska gossar vunnit bekräftelse på sin farhåga, att kommunerna på grund av de stora kostnader de finge vidkännas icke skulle ombesörja, att barn i behov av att bliva intagna å skolhem för intellektuellt normala psykopatiska barn verkligen bleve där intagna.

I direktiven för den av chefen för socialdepartementet den 3 januari 1938 utsedda kommittén med uppdrag att verkställa en översyn av socialvården har sistnämnda skrivelse uttryckligen omnämnts. Departementschefen har uttalat, att det däri innefattade liksom vissa andra förslag till reformering av gällande lagstiftning uppenbarligen borde upptagas till behandling i det större sammanhang, varom fråga vore. Vidare har i direktiven såsom en huvuduppgift för utredningen angivits bland annat omprövning av socialvårdsutgifternas fördelning mellan stat och kommun. Enligt departementschefens mening torde det med hänsyn till det synnerligen omfattande komplex av problem, som utredningsuppdraget berörde, komma att visa sig, att arbetet lämpligen kunde fördelas på delegationer och bedrivas etappvis. Att så skedde vore önskvärt jämväl ur den synpunkten, att vissa angelägna jämkningar i gällande lagstiftning, vilka kunde ske utan att förrycka utredningsarbetets allmänna planläggning, icke borde undanskjutas, till dess resultatet av detta arbete i dess helhet föreläge.

Utskottet. Av utskottets ovan lämnade redogörelse framgår, att åt en särskild kommitté uppdragits att verkställa en översyn av socialvården, varvid såsom huvuduppgifter angivits bland annat revision av fattigvårdslagen och omprövning av socialvårdsutgifternas fördelning mellan stat och kommun. Bland de särskilda förslag, vilka under utredningsarbetet böra bliva föremål för uppmärksamhet, har även upptagits ovan omförmälda framställning

den 8 oktober 1937 av statens inspektör för sinnesslövrården om viss ändring av 40 § fattigvårdslagen, avseende skyldighet för landsting att ersätta av kommun utgiven kostnad för vård av psykopatiska och nervösa barn. I denna framställning har liksom i motionen I: 108 gjorts gällande, att det för närvarande skulle föreligga en ej ringa risk för att kommuner av kostnadsskäl låte barn av denna kategori intagas å anstalter av annan art än de för dem avsedda. Utskottet finner starka skäl tala för att en undersökning snarast möjligt kommer till stånd, huruvida och i vilken utsträckning missförhållanden på detta område föreligga. Utskottet förutsätter, att kommittén kommer att ägna sistnämnda spörsmål ävensom frågan om kostnadsfördelningen den uppmärksamhet, som dessa frågor otvivelaktigt förtjäna, och, därest så visar sig möjligt och lämpligt, föreslår erforderliga åtgärder i nu ifrågasvarande hänseenden före slutförandet av kommitténs arbete i övrigt.

B. Frågan om fördelning mellan landsting och fattigvårdssamhälle av den till vissa fattiga sinnessjuka utgående folkpensionen.

Enligt kungörelsen den 4 juni 1937 (nr 297) angående statsbidrag till driften av vårdhem för lättskötta sinnessjuka utgår bidrag i princip allenast till landsting eller stad, som ej deltagar i landsting och som ej heller genom särskilt avtal förbundet sig att omhänderhava sinnessjukvården för i staden hemortsberättigade; dock må statsbidrag under en övergångstid av fem år från den 1 juli 1937 kunna beviljas jämväl för vårdhem, som drives av sammanslutning, vari kommun eller landsting deltagar. Bidrag utgår med 1 krona 25 öre för dag och patient, på villkor att för patient, tillhörande det sjukvårdsområde, för vilket vårdhemmet är avsett, vårdavgift icke uttages med högre belopp än 50 öre för dag. Statsbidrag må dock samtidigt icke utgå för flera vårdplatser än en på varje tusental invånare inom respektive landstings och stads område. Beviljat bidrag utbetalas halvårsvis i efterskott.

För budgetåret 1937/1938 hava till ifrågasvarande ändamål anvisats 300 000 kronor.

I innevarande års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 108) har för ändamålet äskats ett förslagsanslag av 350 000 kronor. Därvid har räknats med att driftbidrag under senare delen av budgetåret 1938/1939 skall erfordras för sammanlagt 1 127 vårdplatser.

Statens sjukvårdskommitté har i sitt år 1934 avgivna betänkande angående den slutna kroppssjukvården i riket (stat. off. utr. 1934: 22) i fråga om de för lättskötta sinnessjuka avsedda vårdhemmen föreslagit, att av landsting och i undantagsfall av kommunalförbund drivna vårdhem skulle under vissa villkor komma i åtnjutande av statliga driftbidrag. Redan som en konsekvens av de statliga driftbidragen till omförmälda vårdhem borde enligt

kommitténs förmenande följa, att landstingen erhöleskyldighet att, åtminstone delvis, ersätta vårdkostnaden för där intagna fattiga sjuka. Då det här i allmänhet vore fråga om långtidsvård och landstingen själva vore ägare till anstalten, syntes större fara för missbruk av en dylik ersättningskyldighet icke föreligga, helst om man, såsom även i övrigt kunde anses riktigt, i ersättningshänseende jämställde hithörande vård med den vid hem för kroniskt sjuka och sålunda låte landstingsersättningen avse allenast hälften av vårdavgiften efter avdrag för statsbidrag och eventuellt åtnjuten pension.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 206 till 1936 års riksdag angående ändrade grunder för statsbidrag till vissa grenar av den slutna sjukvården m. m. erinrade departementschefen, att driftbidraget till ifrågavarande vårdhem av kommittén föreslagits till 1 krona 30 öre per underhållsdag, motsvarande lägsta avgift å statens sinnessjukhus. Samtidigt skulle landstingen åläggas skyldighet att till primärkommunerna återbetala viss del av erlagd vårdavgift för fattiga patienter. Emellertid komme enligt departementschefens mening vårdhemmens klientel sannolikt att till huvudsaklig del tillhöra de obemedlades eller mindre bemedlades krets. Vid sådant förhållande syntes honom kommitténs förslag i här berörda hänseende innebära en onödig omgång. Enklare och mera överensstämmande med av kommittén förordade principer vid annan länsvis ordnad vård syntes vara att såsom villkor för statens bidrag föreskriva viss maximering av vårdavgiften, lika för alla, samt låta landstingen och staten dela återstående vårdkostnad.

I den vid samma riksdag av herr Andersson i Rasjön m. fl. väckta motionen II: 674 uppmärksammades bland annat den nu föreliggande frågan. I anslutning därtill yrkades, att i bestämmelserna angående statsbidrag till driften av vårdhem för sinnessjuka skulle föreskrivas, att till fattig patient, som vårdades å dylikt hem, eventuellt utgående folkpension skulle delas lika mellan landstinget och vederbörande kommun.

Riksdagen, som med vissa erinringar godkände de av Kungl. Maj:t förordade grunderna för statsbidrag, yttrade i sin skrivelse i ärendet (nr 267) med syftning på lättskotta sinnessjuka följande:

För det fall, att någon, som redan enligt gällande bestämmelser är berättigad till folkpension, på fattigvårdssamhälles bekostnad intages å landsting tillhörigt vårdhem, kunna enligt riksdagens mening vissa skäl ock anföras för det i motionen II: 674 framställda yrkandet, att vårdtagarens pension skall, såsom beträffande kroniskt sjuka, delas lika mellan landstinget och fattigvårdssamhället. I de fall åter, då vårdtagare blir pensionsberättigad först efter det den nya lagen om folkpension trätt i kraft, göra sig icke samma motiv gällande, enär landstingen äro befriade från bidragskyldighet till pensionskostnaderna för sådan pensionstagare.

I statsverkspropositionen till 1937 års riksdag (femte huvudtiteln, punkt 97) anförde föredragande departementschefen, att delade meningar framkommit rörande förfarandet för det fall, att någon, som enligt gällande

bestämmelser vore berättigad till folkpension, på fattigvårdssamhälles bekostnad intoges å vårdhem för lättskötta sinnessjuka. Då departementschefen hade för avsikt att i annat sammanhang upptaga denna fråga till övervägande, ansåge han sig kunna i statsverkspropositionen förbigå densamma.

I direktiven för kommittén för verkställande av en översyn av socialvården har erinrats om de av statens sjukvårdskommitté framlagda förslagen om ändring av 40—42 §§ fattigvårdslagen rörande skyldighet för landstingen att i vissa fall ersätta fattigvårdssamhälle utgivna vårdkostnader. Beträffande direktivens innehåll för övrigt i de hänseenden, om vilka nu är fråga, får utskottet hänvisa till de uppgifter, som lämnats här ovan under avdelning A.

Även enligt utskottets mening kunna starka skäl anföras till stöd för uppfattningen, att folkpension, som utgår till person, vilken på det allmännas bekostnad vårdas å landstingshem för lättskötta sinnessjuka, bör fördelas mellan landsting och fattigvårdssamhälle. Genom en sådan fördelning skulle dessa vårdhem i förevarande hänseende jämsställas med landstingens hem för kroniskt sjuka. Spörsmålet om en dylik fördelning synes stå i nära samband med de ovan omförmälda, av statens sjukvårdskommitté framlagda förslagen om ändring av fattigvårdslagens bestämmelser angående skyldighet för landstingen att i vissa fall ersätta fattigvårdssamhälle utgivna vårdkostnader. I det föregående har erinrats, att enligt direktiven för utredningen angående socialvården sjukvårdskommitténs ändringsförslag böra upptagas till behandling i det större sammanhang, som utredningen avser. *Utskottet.*

Utskottet finner det önskvärt, att en undersökning rörande frågan om folkpensionens fördelning i de uti motionerna I: 109 och II: 290 avsedda fallen kommer till stånd, så snart förhållandena det medgiva. Enligt utskottets mening tala beaktansvärda skäl för att denna fråga bringas till en lösning redan innan resultatet av utredningen angående socialvården i dess helhet föreligger, även om denna lösning måste bli av provisorisk karaktär.

Under åberopande av vad utskottet här ovan (sid. 4 och 7) anfört får utskottet hemställa,

A. beträffande frågan om rätt för fattigvårdssamhälle att av landsting erhålla gottgörelse för erlagd vårdavgift vid anstalt för psykopatiska och nervösa barn:

att motionen I: 108 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd;

B. beträffande frågan om fördelning mellan landsting och fattigvårdssamhälle av den till vissa fattiga sinnessjuka utgående folkpensionen:

1) att riksdagen, i anledning av motionerna I: 109 och II: 290, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville överväga lämpligheten av att i sådan ordning verkställa utredning av frågan, huruvida och efter vilka grunder folkpension, som utgår till person, vilken på det allmännas bekostnad vårdas å ett genom landstings försorg upprättat vårdhem för lättskötta sinnessjuka, bör fördelas mellan landsting och fattigvårdssamhälle, att förslag i ämnet kan föreläggas riksdagen utan det dröjsmål, som ett avvaktande av slutförandet av den igångsatta översynen av socialvården skulle medföra; samt

2) att motionerna I: 109 och II: 290, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 februari 1938.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Linder, Tamm**, *Västberg¹*, *Olof Carlsson²*, *Elon Andersson, Ekströmer, Strand¹* och *Holstenson*;

från andra kammaren: herrar *Österström^{1*}*, *Hage, Olovson, Skoglund¹*, *Pettersson i Hällbacken¹*, *Molander¹* och *Sandström* i Härnösand, fru *Nordgren^{2*}*, herr *Gardell* samt fröken *Hesselgren^{2*}* och fröken *Andersson^{2*}*.

¹ Närvarande endast vid behandlingen av motionen I: 108.

² Närvarande endast vid behandlingen av motionerna I: 109 och II: 290.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Särskilt yttrande

beträffande frågan om rätt för fattigvårdssamhälle att av landsting erhålla gottgörelse för erlagd vårdavgift vid anstalt för psykopatiska och nervösa barn av herr *Gardell*, vilken anfört:

Av vad som av inspektören för sinnesslövrården framhållits framgår, att frågan om vården av psykopatiska och nervösa barn icke bör betraktas som en angelägenhet, som lämpligen bör av kommunerna var för sig hand-

havas. Utskottet har i anslutning härtill uttalat sig för en undersökning snarast möjligt av förevarande spørsmål.

Jag vill emellertid framhålla, att steget bör tagas fullt ut. Kostnader av den karaktär, som det här är frågan om, böra enligt min uppfattning ersättas av staten. Detta överensstämmer bättre med den centralisering av vården, som framstår som önskvärd. Många landsting äro även redan nu så hårt pressade av utgifter, tillkomna enligt statsmakternas beslut, att ytterligare utgifter av det slag det här är frågan om enligt min mening böra undvikas. Snarare bör härvid en avlastning ifrågakomma genom statens övertagande av sådana utgifter. Då staten efter mångårig utredning nu går att från och med den 1 juli i år övertaga kostnaderna för dövstumsundervisningen, bör staten i överensstämmelse med den princip, som härvid kommit till användning, även ensam övertaga kostnaderna för vården av de psykopatiska och nervösa barnen.

Härigenom synes även en tidsödande och dyrbar utredning kunna undvikas. Enligt min uppfattning hade utskottet ur principiell synpunkt kunnat förorda, att från Kungl. Maj:ts sida åtgärder vidtagas för åvägabringande av att staten övertager kostnaderna för vården av de psykopatiska och nervösa barnen.